

(Фонд стратешке културе, 25.11.2009)

Данашња међународна активност око Босне и Херцеговине, без преседана у последњих скоро 15 година, сведочи о једном: урушава се свечарска структура миротворства на Балкану. И каменицама ту структуру гађају они западни мировњаци и институти, који су ударили њене темеље. Логика ствари је таква да крајем идуће године у Сарајеву, Бриселу и Вашингтону неће обележавати 15. годишњицу Дејтонског мировног споразума већ му држати опело.

Само је током последњих дана ситуацију у Босни и Херцеговини два пута разматрао Савет безбедности ОУН. У Сарајеву је 18. и 19. новембра одржано заседање Руководитељег комитета Савета за имплементацију мировног споразума за Босну и Херцеговину. У Бриселу су дебате о будућности бивше југословенске републике вођене паралелно са изборима нових руководилаца Европске уније. Међутим, сва та међународна активност је донела мизерне резултате. Стране су тек потврдиле основне позиције и исказале неспособност да сачине „мапу пута“ за перспективно босанско сређивање. Босански Хрвати су по први пут отворено изјавили да им је неопходна сопствена република у саставу Босне и Херцеговине – аналогна Републици Херцег-Босни из времена босанског рата. Што се Републике Српске тиче, њени лидери су спремни да реализују своје давно дато обећање да ће се изборити за самоопредељење по узору на Косово, на шта их, у суштини, присиљавају западне државе и муслимански радикали.

Хоће ли Западу поћи за руком да дефинитивно ликвидира још једно балканско острвце отпора „новом светском поретку“ – босанску Републику Српску – или ће створена у Дејтону Босна и Херцеговина престати да постоји у свом садашњем гломазном, мало ефикасном, али ипак „налик на државу“ облику?

Западне државе на челу са САД и Великом Британијом, уз активну подршку чиновника Европске уније, покушавају да радикално промене уставне основе Босне и Херцеговине, фиксиране у Дејтонском мировном споразуму и каснијим одлукама Савета за имплементацију мировног споразума за Босну и Херцеговину. Тај орган је створен крајем 1995. године у циљу надгледања реализације дејтонских споразума. У његов састав су ушли представници Русије, САД, Канаде, Јапана, Европске уније и Турске као

представника Организације Исламска конференција. Суштина предлога могла би се свести на ригидну централизацију њених структура власти и одбацивање консензуса приликом доношења одлука, па према томе и права вета. Данас такво право имају муслимани, Срби и Хрвати, и оно им помаже да избегну доношење једностранних одлука на нивоу централног парламента или колективног Председништва Босне и Херцеговине. САД и ЕУ су већ изјавили, да уколико босански народи не прихвате понуђене измене, онда они могу ставити крст на планове о евроинтеграцијама. Међутим, две рунде преговора, које воде босанске партије у авио-бази „Бутмир“ код Сарајева у октобру, нису донеле никакве резултате.

Фактички, западни „гаранти“ Дејтона – а конкретно, заменик државног секретара САД Џејмс Стајнберг, комесар Европске уније за питање проширења Оли Рен и шеф МИП председавајуће у ЕУ Шведске Карл Билт баве се – и то још без учешћа Москве – опасном ревизијом дејтонских одредница. И што је карактеристично, управо је господин Билт у новембру 1995. године стајао на изворишту „дејтонске“ Босне. А данас он већ активно реализује управо супротни сценариј.

Зато и не чуди што су босански Срби већ категорички одбацили покушаје преиспитивања Дејтонског споразума, којим се гарантује постојање босанске Републике Српске. Како је недавно потврдио шеф њене владе Милорад Додик, у интервјуу београдском листу „Данас“, „Запад не може утицати ни на мене, нити на легитимне институте Републике Српске“ [\[1\]](#).

Што се Хрвата тиче, они су у одговор позвали на стварање за себе национално-државне творевине, попут Републике Српске – другим речима, zaloжили се за иступање из састава Муслиманско-хрватске Федерације Босне и Херцеговине. У полемику се активно укључио и председник Хрватске Стипе Месић, који је оптужио Додика да „чини све како би уништио државу“, али се при том суочио са узвратним апелом да „престане бринути за Републику Српску“ и нека „концентрише пажњу на босанске Хрвате који су у потпуности маргинализовани због његове неодговорне политике“ [\[2\]](#).

Данас се назире неколико варијанти даљег развоја догађаја у Босни и Херцеговини. Најоптималнијом се сматра очување садашњег статуса кво у виду Дејтонског мировног споразума, који би и даље био на снази, и Републике Српске. Међутим, то је могуће само у случају ако САД и Европска унија одустану од пресинга на босанске Србе и Хрвате, што је, опет, мало вероватно, имајући у виду чврсту одлучност муслиманских власти Сарајева да и даље следе курс евроатлантизма и да, поред осталог, што је могуће пре уђу у НАТО.

Друга варијанта претпоставља, да ће Запад рукама актуелног Високог представника међународне заједнице у Сарајеву, аустријског дипломате Валентина Инцка, ипак „придавити“ босанске Србе као главне противнике „анти-Дејтона“. А то би и дефинитивно значило претварање Босне и Херцеговине у унифицирану радикалну муслиманску државу са ликвидацијом српске државности и претварањем Републике Српске у једну или неколико општина без икаквих права.

Међутим, ништа мање реална је и варијанта да у Босни и Херцеговини тријумфују центрифугалне тенденције и да се она и дефинитивно распадне на муслимански, српски и хрватски део. У том случају на српском простору по први пут у неколико последњих деценија могу тријумфовати уједињујуће тенденције у виду присаједињења Републике Српске Србији и претварања Дрине у реку унутар Србије. Разговори аутора овог текста са Милорадом Додиком допуштају ми да кажем, да ће Бања Лука прихватити такав развој догађаја, уколико на карту буде стављена судбина српског народа. Сличан сценариј уз одређене оgrade могу прихватити и западне државе као део општег сценарија преиспитивања балканских граница и увођења система територијалних компензација народима и државама региона. На такву могућност је пре неколико година указивао још један архитекта „дејтонске“ Босне и Херцеговине – британски лорд Дејвид Овен, који је предложио да се одржи нови међународни конгрес о балканским питањима попут Берлинског конгреса 1878. године. У Овеновом плану посебно место је поклоњено уједињењу Србије са Републиком Српском, и то као компензација Београду за губитак Косова.

Наравно, још је рано говорити о могућности тако глобалних промена на политичкој мапи Балкана. Јасно је једно – садашње, до сада незабележено, заоштравање ситуације у Босни и Херцеговини и око ње, директна је последица оног преседана каквим је било признавање независности Косова од стране Запада. И апсолутно се може испоставити да ће Вашингтон и Брисел своју подршку албанским сепаратистима морати платити својим главним чедом – Босном и Херцеговином.

Да ли је за такве сазревајуће озбиљне промене на Балкану спремна руска дипломатија, на коју с надом упиру погледе Срби с обе стране Дрине?

Петар Ахмедович Искендеров је старији научни сарадник Института славистике РАН, магистар историјских наука, међународни коментатор листа „Времја новостјеј“ и радиостанице „Глас Русије“

<http://rs.fondsk.ru/article.php?id=2610>

---

[1] Danas, 12.10.2009. [2] <http://www.rian.ru/world/20091031/191456630.html>